

LES ENQUESTES SOCIOLINGÜÍSTIQUES CATALANES

Joaquim TORRES

RESUM

Aquesta comunicació s'ocupa dels treballs sociolingüístics catalans de tipus descriptiu, segons el pla següent:

1) Motivacions d'aquest tipus de recerques.

2) Crítica de les enquestes (quatre en total) dedicades als problemes sociolingüístics catalans. Mentre que dos d'aquests treballs tenen greus defectes metodològics que els invaliden en gran part, els altres dos no es refereixen a qüestions lligades a la sociolingüística més que de manera tangencial; la conclusió n'és que disposem actualment de poques dades fundades i de primera mà sobre el tema, i això és degut sobretot a la manca d'una metodologia adequada.

3) Estructuració d'un esquema de descripció sociolingüística d'un territori multilingüe (el que anomenem esquema descriptiu del bilingüisme social) adaptat a l'estudi d'una zona decisiva dels Països Catalans (l'aglomeració de Barcelona), com a contribució a paliar aquesta manca. L'esquema en qüestió consisteix essencialment en la delimitació dels diferents «aspectes descriptius del bilingüisme» (adquisició, competència, usos i actituds, en relació a la llengua) d'una banda, i en la definició de les variables independents d'interès per al nostre propòsit (origen, edat, etc.), d'altra banda.

INTRODUCCIÓ

En primer lloc, i a fi de presentar el problema, examinem succintament les motivacions dels treballs descriptius de la realitat sociolingüística catalana. Es tracta sobretot:

1) Del fet que l'opinió interna (especialment al Principat, o Catalunya estricta) s'interroga sobre la situació lingüística i cultural actual dels Països Catalans, insuficientment coneguda per raó dels canvis decisius que ha experimentat durant els darrers decennis.

2) De les necessitats d'informació sobre aquest tema lligades, d'una banda, a l'ús públic actual del català en determinats sectors o funcions socials on és més o menys admès (bilingüisme en certes escoles, edicions en català, etc.) i, d'altra banda, al fet que tota eventual ampliació de les funcions públiques de la llengua (als mass media o en altres llocs) tindrà necessitat d'estudis previs sobre la qüestió.

CRÍTICA DE LES ENQUESTES SOCIOLINGÜÍSTIQUES CATALANES

L'enquesta del professor Badia sobre la llengua dels barcelonins

Aquesta enquesta (efectuada a la ciutat de Barcelona) és la primera que ha estat dedicada als problemes sociolingüístics catalans. Aquests són els seus objectius, tal i com Badia els anuncia a l'inici de la seva obra: 1), conèixer l'actitud dels barcelonins davant de la seva llengua; 2), determinar la influència lingüística de la immigració en la societat catalana, i 3), sensibilitzar l'opinió sobre aquests problemes.

El mètode de recollida de dades consisteix essencialment en la distribució d'un qüestionari a uns 20.000 barcelonins, les adreces dels quals han estat escollides, per sorteig sistemàtic, en les llistes del cens electoral municipal dels caps de família. El percentatge de respostes és del 16 %, la qual cosa representa al voltant de 3.200 responents. Badia fa al mateix temps una petita enquesta a domicili (unes 200 persones) amb una finalitat de control.

La crítica més forta que hom pot adreçar a aquest treball és que les enquestes per correspondència són molt poc fiables: en aquest tipus de sondatges únicament respon una petita part de la mostra, i els resultats són molt sovint deformats (així, en aquest cas, el 16 % que respon està format per aquells qui estan més interessats pel problema català, com d'altra banda reconeix el mateix Badia, p. 66). Pel que fa a l'enquesta a domicili, la seva exigüitat —200 persones— fa que les informacions que ens proporciona siguin molt vagues, sobretot les que es refereixen a subgrups. L'argument pel qual Badia intenta compensar les desviacions de l'enquesta per correspondència i l'exigüitat de l'enquesta personal, és el següent: segons ell (p. 225), els gràfics determinats per l'un o l'altre

d'aquests dos tipus d'enquesta són paral·lels, el gràfic corresponent a l'enquesta per correspondència essent sempre superior pel que fa al català. Hauríem d'acceptar, doncs, les tendències que sorgeixen de l'enquesta per correspondència (deformada), partint de la llei segons la qual serien similars a les que es derivarien de l'enquesta personal (no deformada). Diguem tot seguit que aquest argument no té fonament: d'una part, el «paral·lelisme entre els dos gràfics» no és realment demostrat per Badia, i d'altra part, com hem vist, la fiabilitat dels resultats de les visites personals no és molt alta. A causa en primer lloc d'aquesta crítica, i accessòriament d'algunes altres que hem examinat exhaustivament en un altre lloc, hem de dir que una gran part dels resultats de Badia han de ser considerats com molt poc fonamentats.

Pel que fa a les dades sortides d'aquest estudi que podem considerar com d'un cert interès, es tracta sobretot d'aquelles que es refereixen al conjunt del grup dels 200 enquestats a domicili (percentatge de llengua habitual, origen i llengua, etc.); cal tenir en compte, tanmateix, que aquestes dades són molt aproximatives ($\sim 7\%$ d'error en condicions d'aleatorietat perfecta —veure Tagliacarne^A—), i que es refereixen en tot cas, no pas al conjunt de la població, sinó a l'estrat dels caps de família (tenint en compte la vaguetat d'aquest concepte, i sense parlar dels condicionaments particulars del cens electoral municipal). Un altre aspecte interessant del treball és el quadre de les reaccions de la població davant l'enquesta, que Badia presenta al principi de la seva obra. Assenyalem finalment el fet positiu que representa la contribució d'aquesta obra a la sensibilització de l'opinió sobre aquests problemes.

Heus ací doncs un treball a propòsit del qual cal sense dubte parlar d'insuficiències metodològiques, i on el desplegament d'un considerable esforç no ha aportat més que uns resultats ben magres. Té tanmateix el mèrit de ser pioner en un tema d'una importància indubtable i que havia estat durant molt de temps considerat com a tabú, obrint així la porta a recerques posteriors més profundes.

El capítol «La comunidad regional» de FOESSA 70

«Informe sociològic sobre la situació social en España 1970» (FOESSA 70) és una vasta obra que pretén constituir una radiografia dels principals problemes socials d'aquest estat. Aquest treball va ser dut a terme per un equip de sociòlegs patrocinat per la Fundació FOESSA, i el seu instrument de recollecció de dades més important és una enquesta a domicili efectuada a 4.000 mestresses de casa.

El que ens interessa ací d'aquesta obra és el qüestionari parcial de «Regionalismo», aplicat al subgrup territorial de la mostra general denominat de les «Regiones regionalistas» (que comprèn les enquestades del Principat, País Valencià, les Illes, Galícia i el País Basc) i els resultats del qual són comentats en el capítol «La comunidad regional» (pp. 1261-1268).

En relació a la metodologia d'aquest treball, cal dir que té aspectes criticables. D'una part, el fet que les mares de família hispàniques formin

un grup social sovint molt al marge dels problemes de conjunt, fa que la informació que en poden treure sigui més limitada o menys «objectiva» que si hom prenien els homes casats, per exemple. D'altra part, i aquesta és la crítica metodològica major, si és veritat que la dispersió dels punts d'enquesta és suficient a nivell del conjunt de llur territori d'estudi, ja no ho és a nivell «regional» (12 punts d'enquesta solament al Principat, 8 al País Valencià i 9 a les Illes), la qual cosa fa que, per exemple, tots els punts d'enquesta rurals de la Catalunya estricta estiguin concentrats en una sola zona (regió de Lleida). A més a més, la petita talla de la mostra a nivell del Principat (600 enquestades) i sobretot del País Valencià (234 persones, de les quals FOESSA no ens diu la zona lingüística de residència!) i de les Illes (182 persones), fa que el nombre d'enquestes per a la major part dels subgrups (fins i tot a la Catalunya estricta; zona rural: 118, i zona urbana: 87) sigui insuficient. Si afegim a això la irrealitat del seu resultat referent a la llengua parlada als infants (segons ells, el 93 % de les mares de família del Principat parlen a llurs infants o bé el castellà, o bé el castellà i el català, i això tant a la ciutat com al camp —veure la taula 18/75 de FOESSA 70), ens veiem obligats a dubtar de la validesa de conjunt de llur metodologia.

Una altra crítica a fer a aquest treball és la manca de reflexió i de bibliografia actual sobre el tema que es posa de manifest en els seus comentaris de resultats. Aquests són excessivament superficials (per exemple, no fan menció de l'emigració en la seva interpretació dels percentatges d'ús de cadascuna de les llengües al Principat), i fan afirmacions sense fonament, com és dir que no hi ha pràcticament res d'escrit sobre «les actituds regionals a Espanya» (p. 1263), mentre que solament als Països Catalans hi ha ja una vasta bibliografia sobre el tema.

En definitiva, tot i que cal reconèixer que hi ha en FOESSA 70 algunes aportacions que poden ser interessants (essencialment els resultats que es refereixen a la llengua habitual, amb els pares, etc..., amb totes les reserves que hem vist; i les respostes a les qüestions d'actitud, que ens aporten indicacions suggestives), considerem indispensable que els seus autors, si pretenen continuar a ocupar-se d'aquests problemes, es prenguin en primer lloc la molèstia d'informar-se a fons dels treballs ja realitzats sobre el tema.

El bilingüisme en l'àrea escolar de Barcelona

Es tracta d'una obra no publicada, la finalitat de la qual és «l'estudi de les característiques socials i psicològiques que presenta el fenomen bilingüe en l'Àrea Escolar de Barcelona». L'instrument més important de recollida de dades en aquest estudi és una enquesta efectuada a 1.000 escolars de 12 anys que hom pretén representatius del conjunt d'aquest nivell d'edat a la ciutat de Barcelona. La mostra ha estat escollida mitjançant un sistema d'estratificació. El qüestionari conté dues parts: una és de tipus psicolingüístic mentre que l'altra, anomenada «qüestionari socio-econòmic», s'ocupa de l'aspecte sociològic del bilingüisme (qüestions sobre la classe social i l'origen dels pares del nen; sobre la llengua em-

prada en els diversos moments de la vida corrent, etc.). Ací ens ocuparem d'aquesta darrera part.

Els principals aspectes dubtosos de la metodologia d'aquest treball són els següents: 1) el fet que la seva mostra no comprèn els infants no escolaritzats, i 2) la manera d'obtenir les xifres de l'ensenyament primari de la ciutat de Barcelona, que han hagut de ser estimades a partir de les dades provincials. Aquests dos defectes no semblen molt greus, tanmateix, si pensem que 12 anys és l'edat en què hi ha el mínim d'infants no escolaritzats, i que l'estimació ha estat efectuada per un responsable de la primària a Barcelona que sembla que mereix confiança. Els resultats tindran doncs una certa fiabilitat quant a les tendències que posen en relleu, però ja no tanta quant als percentatges que en resulten, puix que, donades les reserves que acabem de fer i el fet que la tria és per estratificació i no pas aleatòria, el marge d'error possible resulta bastant gran.

Referent a les característiques positives d'aquest treball, cal citar sobretot les seves conclusions —que considerem bastant fonamentades—: 1), l'ús habitual de les dues llengües (català i castellà) té lloc en tots els nivells socials, tot i que els catalanòfons augmenten a mesura que hom puja en l'escala social; 2), la major part dels infants de llengua materna castellana tenen algun grau de coneixement del català, i 3), el coneixement del català per part del immigrants augmenta amb el temps de residència i el nivell socio-econòmic.

En definitiva, es tracta d'una recerca que, realitzada amb una finalitat psicològica, presenta tanmateix aportacions interessants des del punt de vista de la sociologia del llenguatge.

Una enquesta de mercat: «La lectura en català a Barcelona», de DEMO (1971)

Aquest és un treball que s'inscriu en la preocupació d'esclarir la «crisi del llibre català» de finals dels anys 60, i la finalitat del qual és obtenir el màxim de dades sobre la clientela de les publicacions en català. Es tracta d'un sondeig per quotes, és a dir, estratificat; els enquestats (2.500 persones) han estat escollits «gairebé sempre, al carrer» (p. 7).

Quant a la fiabilitat global d'aquesta enquesta, sembla que, malgrat les dificultats inherents al mètode de quotes i al fet de passar el qüestionari pel carrer, podem tenir una certa confiança en els resultats, degut, d'una part a que l'enquesta ha estat efectuada per «personal fix i experimental de DEMO» (p. 9), i d'altra part a la gran talla de la mostra.

Quant als resultats més interessants d'aquest treball des del punt de vista de la sociologia del llenguatge, són: 1), les informacions referents a la relació llengua-classes socials, que coincideixen amb la primera conclusió d'Arnau/Boada (el català està present a tots els nivells socials, però augmenta en pujar l'escala social); 2), els percentatges de lectura en català, i 3), les respostes a la qüestió sobre la llengua parlada que, fins i tot en llur vaguetat, ens permeten de fer comparacions interessants amb els resultats corresponents d'Arnau/Boada i de Badia.

En conclusió, es tracta d'una enquesta de mercat que, conduïda amb més atenció del que és habitual en aquest tipus de treballs, ens aporta informacions interessants des del punt de vista sociològic.

Altres treballs

Existeixen, a part d'aquests treballs principals que acabem de veure, algunes altres enquestes que s'ocupen més o menys tangencialment d'aquests problemes; però no en parlarem ací perquè, o bé llur camp d'estudi és massa localitzat, o bé llur metodologia és excessivament poc fiable.

Conclusió a la crítica de les enquestes sociolingüístiques catalanes

Acabem de passar revista a les principals enquestes que s'han ocupat (fins a finals de 1973) de la sociologia del llenguatge als Països Catalans. Hem vist en primer lloc les obres de Badia i de FOESSA que, tot i estar dedicades íntegrament als problemes que ens ocupen, contenen greus defectes metodològics que les invaliden en gran part. En segon lloc, hem considerat els treballs d'Arnau/Boada i de DEMO, els quals no es refereixen més que tangencialment a qüestions sociolingüístiques. L'examen del conjunt ha posat en relleu que, a pesar de l'interès que suscita el tema, les informacions de primera mà sobre el problema són ben insuficients. És per aquesta raó que considerem que és necessari estructurar una metodologia que ens permeti d'avançar un pas important en el coneixement de la realitat sociolingüística catalana. Com a contribució a aquest objectiu, anem a procedir ací —partint de la crítica dels treballs considerats, així com d'algunes altres obres de les quals parlarem tot seguit— a la construcció d'un esquema de descripció del bilingüisme social* adaptat a l'estudi d'una zona decisiva dels Països Catalans: l'aglomeració de Barcelona.

ESQUEMA DE DESCRIPCIÓ DEL BILINGÜISME SOCIAL

Per a la construcció del nostre esquema descriptiu del bilingüisme social aplicable a l'aglomeració de Barcelona, ens hem inspirat sobretot, a part de les obres que ja hem vist, en els dos treballs següents: 1), el llibre de J. Rubin *National Bilingualism in Paraguay*, que és una descripció sociolingüística d'aquest país, i 2), l'article de W. F. Mackey «Description of Bilingualism», que defineix un model general de descripció del bilingüisme. En segon lloc, hem de citar les obres de Weinreich (1953) i de Vallverdú (1973), que ens han estat també ben útils.

---

* Entenem ací per bilingüisme social el conjunt dels fenòmens sociolingüístics (en el sentit més sociològic del terme) d'una societat o territori on dues llengües són utilitzades massivament.

El nostre esquema descriptiu és compost essencialment de dues parts principals: la primera és l'estudi del que anomenem els «aspectes descriptius del bilingüisme» (adquisició, competència, usos i actituds, en relació a la llengua), i la segona consisteix en la definició de les variables independents d'interès per al nostre propòsit (origen, edat, sexe, grup socioprofessional, grau d'instrucció i zona de residència). L'examen de la variació dels diversos aspectes en funció de cadascuna de les variables ha de donar-nos un panorama sociolingüístic alhora global i detallat de la nostra àrea d'estudi.

Aspectes de la descripció del bilingüisme

Adquisició

És la manera com cadascuna de les llengües ha estat apresada. En el nostre cas el més interessant és veure de quina manera i en quines circumstàncies les persones de llengua materna castellana (en general d'origen immigrant) que coneixen el català, han après aquesta última llengua.

Competència lingüística

Ens referim ací al grau de coneixença de cadascuna de les dues llengües per part dels individus. En el nostre cas, interessa sobretot de conèixer la competència en català, puix que la quasi totalitat de la població estudiada té un coneixement bastant gran del castellà. Posat que una pregunta directa sobre aquest punt no ens donaria segurament informacions fiables (les persones que no tenen com a llengua habitual el català, no tenen sovint consciència exacta de llur grau de coneixement d'aquesta llengua), un test de competència molt succint preparat a propòsit ens sembla la manera millor d'obtenir informacions vàlides sobre aquest aspecte del bilingüisme.

Una altra qüestió interessant d'estudiar en aquest ordre d'idees és la mesura en què té lloc allò que Vallverdú (1971, p. 52) anomena «unilingüisme pràctic»; es refereix als catalandòfons que, tot i saber parlar castellà, no el parlen quasi mai: aquestes persones responen habitualment en català quan un hom se'ls adreça en castellà. Vallverdú, igual que Lieberson (Lieberson in Fishman 1972, p. 231), que estudia l'aglomeració de Montreal, considera que aquestes persones estan sociològicament molt prop dels monolingües. És doncs interessant de veure en quina mesura és corrent aquesta pràctica en la nostra àrea d'estudi.

Usos lingüístics

És el que Rubin (1968) anomena «usage» i Mackey (1962), «fonction». Es tracta de veure quina és la llengua emprada de manera dominant en les diferents situacions on aquesta és necessària. Els usos lingüístics es divideixen en dos grups: els interns i els externs. Els usos interns (definitos com «inner speech» per Fishman 1966) són aquells on no existeix una inter-

acció entre dues o més persones (comptar, resar, blasfemar, etc.); la resta són usos externs. Els usos externs que considerem més significatius en la nostra àrea d'estudi són els següents:

1) *La família*: Cal veure ací la llengua emprada per cada membre en les seves relacions amb cadascun dels altres.

2) *Veïnatge o amistat*: Es tracta de la llengua més parlada amb els amics en general o amb les persones que hom troba quotidianament pel carrer, les botigues, etc.

3) *Llengua de la missa* a què hom assisteix (en cas d'anar-hi).

4) *Llengua parlada al treball*: És un factor essencial en la investigació de la significació social d'una llengua, que dissortadament ha estat sovint deixat de banda (per exemple en Fishman 1966).

5) *Mass media*: En el nostre cas ens hem d'ocupar únicament de l'ús del català en el mercat del disc i del llibre, així com al teatre i als recitals de cançó, per tal com són els únics mitjans de comunicació on aquesta llengua és mínimament emprada.

6) *Escola*: Es tracta: a), de veure si les classes de català organitzades recentment en algunes escoles o instituts han tingut algun efecte sobre el comportament o la competència lingüístiques d'una part dels més joves; b), d'estudiar l'extensió i els efectes de la pràctica que consisteix en el fet que el mestre fa la classe en castellà però parla en català amb els alumnes la resta del temps, i c), de saber quina llengua és emprada entre els companys d'escola.

7) *Correspondència*: Fins a quin punt els catalans escriuen llur correspondència en la llengua pròpia?

8) *Llengua emprada en el discurs còmic*: Una altra qüestió interessant, i que es troba al cor del concepte de diglòssia, és de saber en quina mesura una de les dues llengües té tendència a ser més emprada en el discurs còmic.

Actituds lingüístiques

Parlem ací d'aquest aspecte perquè la major part dels autors (Fishman, Weinreich, Rubin, etc.) l'inclouen en l'estudi de la realitat social de la llengua i perquè és decisiu en la nostra àrea d'estudi. Heus ací les diverses actituds lingüístiques que considerem interessant d'estudiar en el nostre cas:

1) *La fidelitat lingüística*. És la «*language loyalty*» de Weinreich (1953): la resistència per part dels parlants a la pèrdua d'usos o als canvis d'estructura en la seva llengua. Entre nosaltres, un indicador d'aquesta actitud és la mesura en què hom desitja una escola i mass media en català.

2) *L'orgull lingüístic*. És el que Garvin i Mathiot (in Fishman 1968) i Rubin (1968) defineixen com a «*pride*», el sentiment d'orgull de posseir una llengua pròpia. En podria ser un indicador el grau d'entusiasme en la resposta a la qüestió: Us agradaria que els vostres fills sàpiguen el català?

3) *El prestigi lingüístic*. Definit per Weinreich (1953) com el valor d'una llengua per a l'avançament social. La mesura en què la població pensa que el català és necessari per a trobar treball, n'és un indicador en la nostra zona d'estudi.

4) *La utilitat lingüística*. És la necessitat d'una llengua per a la comunicació social (Weinreich 1953). Un indicador en pot ser el grau en què hom considera necessari que els propis fills sàpiguen català.

5) *El rebuig lingüístic*. Es tracta del sentiment negatiu envers l'altra llengua. L'indicador en podria ser la reacció de les persones en la situació següent: un grup on hi ha catalanòfons i castellanòfons (però on tots comprenen el català) i una de les dues llengües es generalitza.

Variables independents

Grups socioprofessionals. Aquesta variable és determinant. Poder calibrar la importància de l'ús de cadascuna de les dues llengües en els diversos nivells socials, és necessari si volem conèixer a fons la realitat catalana actual.

Grau d'instrucció, edat i sexe. Es tracta ací també de característiques socials importants, la inclusió de les quals en tant que variables ens permetria sense dubte de posar de manifest fenòmens sociolingüístics interessants.

Origen. Pel que fa a l'origen, es tracta d'ocupar-se essencialment de les diferències entre: 1), nascuts al Paísos Catalans i nascuts en altres llocs; 2), grups regionals entre els immigrants; 3), immigrants segons l'època d'arribada, i 4), sectors definits pel lloc d'origen dels pares.

Zones de residència. Donat que el present model de descripció del bilingüisme és aplicable a una aglomeració urbana, caldrà distingir almenys les tres zones de residència següents: 1), el municipi de Barcelona; 2), els municipis del continuum urbà, i 3), la resta del districte urbà (àrea metropolitana), de població menys concentrada.

Resum de l'esquema de descripció del bilingüisme social

Acabem de veure en detall el conjunt del nostre esquema descriptiu del bilingüisme social aplicable a l'aglomeració de Barcelona. Vejam-ne ara un resum sintètic.

CONCLUSIÓ

Acabem de veure la situació actual dels estudis descriptius de sociologia de la llengua catalana. Hem presentat en primer lloc les raons que ens mouen a efectuar treballs de descripció d'aquesta realitat sociolingüística, en segon lloc hem fet una crítica de les principals obres que s'han ocupat d'aquesta qüestió, i finalment hem intentat avançar en la cons-

ASPECTES DESCRIPTIUS DEL BILINGÜISME	VARIABLES INDEPENDENTS					
	GRUP SOCIO- PROFESSIÓ	GRAU D'INSTRUC- CIÓ	EDAT	SEXE	ORIGEN	ZONA DE RESIDÈNCIA
ADQUISICIÓ						
COMPETÈNCIA LINGÜÍSTICA						
--- -- Prova de coneixement --- -- Unilingüisme pràctic						
Usos - INTERNALS --- Família --- Veïnatge, amistat --- Església - EXTERNALS --- Treball --- Mass media --- Escola --- Correspondència --- Còmic						
ACTITUDS						
--- Fidelitat --- Orgull --- Prestigi --- Utilitat --- Rebuig						

trucció d'una metodologia que ens permeti de copsar millor aquesta important problemàtica social. Voldríem haver contribuït així, tant a la clarificació dels coneixements actuals en aquest sector de la realitat catalana, com al desenvolupament d'instruments de descripció sociolingüística aptes per a les societats urbanes i multilingües.

Joaquim TORRES

BIBLIOGRAFIA CITADA

- ARNAU, J.; BOADA, H.; et alii: *El bilingüisme en el àrea escolar de Barcelona*. Memòria inèdita (1965). Dep. Psicologia. Univ. Barcelona.
- BADIA i MARGARIT, A. M.: *La llengua dels barcelonins*, vol. I: *L'enquesta. La llengua i els seus condicionaments*. Edicions 62; Barcelona, 1969.
- DEMO: *Lectura en català a Barcelona*. Ed. Laia; Barcelona, 1971.
- FISHMAN, J. A. et alii: *Language loyalty in the U. S.; the maintenance and perpetuation of non-english mother tongues by american ethnic and religious groups*. Mouton; The Hague-Paris, 1966.
- Readings in the sociology of language*. Mouton; The Hague-Paris, 1968.
- Advances in the sociology of language* (Selected Studies and Applications). Vol. II of Contributions to the Sociology of Language. Mouton; The Hague-Paris, 1972.
- FOESSA: *Informe sociològic sobre la situació social de Espanya 1970*. Ed. Euramèrica; Madrid, 1970.
- MACKAY, W. F.: «The description of bilingualism», *Canadian Journal of Linguistics*, 7, 51-85 (1962).
- RUBIN, J.: *National bilingualism in Paraguay*. Mouton; The Hague, 1968.
- VALLVERDÚ, F.: *Sociologia y Lengua en la Literatura Catalana*. «Cuadernos para el diálogo». Madrid, 1971.
- El fet lingüístic com a fet social*. Edicions 62. Llibres a l'Abast, 108. Barcelona, 1973.
- WEINREICH, U.: *Languages in Contact. Findings and Problems*. Linguistic Cercle of N. Y. Series: Linguistic Cercle of N. Y., Publications n. 1. New York, 1953.